

ДІЯЛЬНІСТЬ ТОРГОВЦІВ ЦІННИМИ ПАПЕРАМИ НА ФОНДОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Перші біржі виникли в XVI ст. у Нідерландах, Італії, Франції. Тут продавалися різні товари, у тому числі і цінні папери. Тоді ж почали свою діяльність і посередники. Розвиток економіки, зростання її масштабів та потреб пояснює особливу роль професійних учасників, що здійснюють посередницьку діяльність. Багато в чому рівень розвитку ринку цінних паперів залежить від діяльності посередників, адже вони виконують ряд специфічних функцій [1]. Одним із видів посередницької діяльності на фондовому ринку є торгівля цінними паперами.

Дослідженням фінансового посередництва займалися В.П. Ходаківська, І.О. Лютий, О.В. Калина, В.В. Корнєєв, О.О. Коцєєв, В.О. Галанов та ін. Серед зарубіжних вчених слід виділити таких як Д. Рікардо, В. Шарп, Я.М. Міркін, А.І. Басов.

Метою дослідження є аналіз діяльності торговців цінними паперами на фондовому ринку та виявлення їх специфічних ознак та функцій.

Для досягнення мети поставлено наступні завдання: з'ясувати хто є торговцями цінних паперів; визначити зміст їхньої діяльності; дослідити стан посередницької діяльності на фондовому ринку в Україні; сформулювати пропозиції щодо вирішення проблем, які існують в цій сфері.

Фондовий ринок поділяється на біржовий та позабіржовий, причому частка останнього зазвичай складає близько 5% [2]. Торги на біржовому ринку не обходяться без посередників. Тому актуальність теми дослідження полягає в необхідності вирішення проблем діяльності фінансових посередників, в тому числі торговців цінними паперами, як ключової ланки на ринку цінних паперів.

Відповідно ст. 16 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок», професійна діяльність на ринку цінних паперів – це діяльність з надання фінансових та інших послуг у сфері розміщення та обігу цінних паперів, обліку прав на них та управління активами інституційних інвесторів. Одним із видів професійної діяльності є торгівля цінними паперами [3]. В табл. 1 наведено інформацію щодо торговців цінними паперами та особливості їхньої діяльності [3, 4].

Таблиця 1

Види діяльності торговців цінними паперами

Вид діяльності	Особливості діяльності
Брокерська діяльність	Укладання правочинів з цінними паперами на підставі разових замовлень клієнта. Діє від імені замовника та за його рахунок. Може надавати консультації щодо купівлі-продажу цінних паперів. Статутний капітал: не менше 1 млн грн.
Дилерська діяльність	Укладання договорів щодо цінних паперів з метою перепродажу. Діє від свого імені та за свій рахунок. Статутний капітал: не менше 500 тис. грн.
Андеррайтинг	Укладання договорів щодо відчуження цінних паперів у процесі емісії, за дорученням, від імені та за рахунок емітента. Може надавати консультації щодо розміщення цінних паперів. Ліцензія видається лише за наявності ліцензії на здійснення дилерської діяльності. Статутний капітал: не менше 7 млн грн.
Управління цінними паперами	Управління цінними паперами від свого імені за винагороду протягом визначеного строку. Може надавати консультації. Статутний капітал: не менше 7 млн грн.

Отже, кожен із розглянутих видів діяльності торговців цінними паперами на фондовому ринку має свої особливості, зумовлені напрямком та умовами діяльності. Проте спільною, обов'язковою для всіх, умовою є наявність ліцензії на провадження професійної діяльності, яку видає Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (далі – НКЦПФР) – орган державного регулювання ринку цінних паперів. На рис. 1 відображено динаміку кількості виданих та анульованих ліцензій за видами діяльності та кількості торговців цінних паперів, які мають ліцензії на кінець 2017 р. [5]

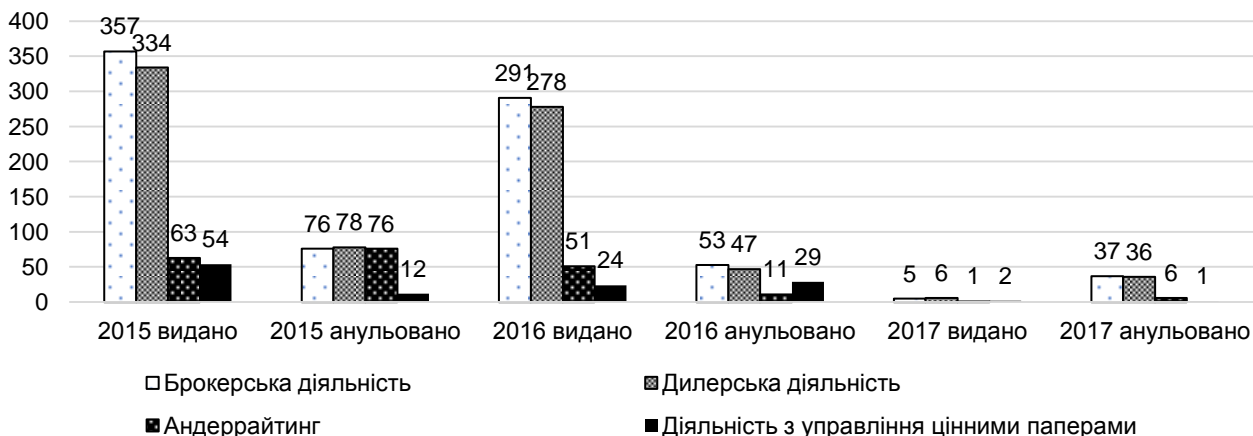

Рис. 1. Видача та ануляція ліцензій торговцям цінними паперами за 2015-2017 рр.

Як видно з рис. 1, в 2017 р. спостерігалось різке зменшення кількості виданих ліцензій: в 2016 р. – 20,0%, в 2017 р. – 97,8%. Більш рівномірною була динаміка анульованих ліцензій – 42,1% у 2016 р. та 57,1% у 2017 р. За даними звітів НКЦПФР, торговців цінними паперами, що мали ліцензію на здійснення певного виду діяльності в 2015 р. було 369, в 2016 р. – 302, в 2017 р. – 270.

Тенденцію до зменшення кількості торговців можна пояснити зниженням активності на фондовому ринку. Вирішенням даної проблеми може слугувати підвищення прозорості ринку, удосконалення регулювання відносин між учасниками. Для цього варто попрацювати над недоліками нормативно-правової бази.

Отже, основною проблемою діяльності торговців цінними паперами є скорочення попиту на їх послуги. Причиною цього є зниження активності на фондовому ринку. Для вирішення проблеми слід удосконалити нормативно-правову базу в напрямку захисту прав учасників ринку та підвищення його прозорості.

Література:

1. Ринок цінних паперів: підр. / під ред. В.О. Галанова, А.І. Басова. – М.: Фінанси і статистика, 2000. - 352 с.
2. Калина О.В. Ринок цінних паперів (теорія та практика): навч. пос. / О.В. Калина, В.В. Корнєєв, О.О. Коцєєв. – К.: МАУП, 1999. - 256 с.
3. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 01.07.2018. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>
4. Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку «Про затвердження Правил (умов) здійснення діяльності з торгівлі цінними паперами: брокерської діяльності, дилерської діяльності, андеррайтингу, управління цінними паперами» від 27.04.2018. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0052-07>
5. Звіти про діяльність Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.nssmc.gov.ua/reports>